

יתפאר בי

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת בא

העיכובים בגאולה כדי להופיע שלמות • ואחרי כן יצאו ברכוש גדול • מצוות קידוש החודש – דווקא בארץ ישראל • 'קהל' רק בארץ ישראל • התורה יוצרת מציאות • מצוות זכירת יציאת מצרים, ומצוות והגדת לבנך • משמעות מצוות התפילין • תפילין של הקב"ה • הקב"ה מתפאר בישראל • גילוי שמו בעולם על ידי ישראל

העיכובים בגאולה כדי להופיע שלמות

לפני שאני פותח בענייני הפרשה. ראשית כל, רפואה שלמה לכל החולים. אני ממליץ לנהוג ריחוק חיצוני. כמובן בפנים צריכים להיות מדובקים זה אל זה. אבל להשתדל שלא יתפשט הנגיף ונוכל ללמוד ביחד ולא להתפזר אף על פי שאני חושב שמן הניסיון בפעם הקודמת, הקורונה לא פגעה בישיבה אולי אפילו חיזקה את הישיבה. אבל לא כדאי לחזור להגבלות של השנה הקודמת. יותר טוב להתחזק ביחד. אני רואה שלא נזהרים כל כך, צריכים לנהוג קצת ריחוק בחיצוניות, ולהגביר את הקרבה הפנימית.

נאמר בפרשה:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהָ כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עֶבְדִּי לְמַעַן שְׂתִי אֶתְתִּי אֵלָה בְּקִרְבוֹ (שמות י, א).

מפרשים שאחרי שפרעה עבר על רצונו של הקב"ה וסירב שוב ושוב להוציא את ישראל ממצרים, הקב"ה הכביד את לבו - נטל ממנו את הבחירה. אבל מפשטי הפסוקים, יכולים לראות שזה לא ממש שהקב"ה נטל ממנו את הבחירה, אלא הוא איפשר לו לטעות.

משה מבקש לצאת לעבוד את ה' לשלשה ימים, ופרעה מסרב. ומגיעה עוד מכה ועוד מכה ומשה חוזר על הבקשה. אף על פי שזה נראה חשוד ומשמע מדברי משה שבעצם הם מתכוונים לברוח ולכן הוא אומר שכולם יצאו כולל הצאן והבקר 'לא תישאר פרסה', עדיין יכול היה פרעה לחשוב למה משה לא אומר זאת במפורש? מדוע הוא בא עם בקשה לצאת לעבוד את ה' רק לשלשה ימים? זה סימן שהם לא מעיזים. סימן שהם חושבים שפרעה עדיין חזק על ישראל, והם חוששים לצאת. זה הפירוש "אני הכבדתי את ליבו". אם פרעה באמת היה בוחר בטוב ומתבונן היטב, היה מבין שהוא חייב לשמוע בקול ה' אבל היה כאן מקום להטעיה ואשלייה.

יש גם צד שני להכבדת הלב של פרעה. כשישראל רואים שפרעה למרות כל המכות לא נותן לצאת, זה יכול לייאש. כל כך הרבה מכות והוא עדיין עומד במריו ומתעקש, זאת אומרת שאין סיכוי. אומר הקב"ה למשה זה לא שהוא מתעקש, אלא אני הכבדתי את ליבו. יש לזה מטרה. "לְמַעַן שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקִרְבֹּ" (שמות י', א) אל תתייאשו, אל תאבדו את הביטחון. לכן אומר ה' אל משה 'בא אל פרעה'. יש מקום לדייק, הוא לא אומר לו 'לך אל פרעה', ושולח אותו בשליחות אל פרעה, אלא הקב"ה אומר לו בא, נלך ביחד, אני הולך איתך, אתה לא הולך לבד, "כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עֶבְדִּי לְמַעַן שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקִרְבֹּ". יש כאן לימוד מאוד גדול, שכך דרכה של הגאולה נגלית ונכסית נגלית ונכסית, ולא להתייאש כי יש בזה שיקולים אלוקים.

לעיתים בגאולה יש תפקיד, העיכובים נועדו להגדיל ולהעצים את הגאולה. כל פעם שיש עיכוב וקושי, זה כדי להוציא כוחות חדשים וכדי שבסופו של דבר הגאולה תהיה עוד יותר גדולה. זה לימוד כללי בהסתכלות גם בדור שלנו, יש לנו הרבה רצונות שהגאולה תהיה יותר מהירה, גדולה וקרובה ובלי עיכובים. עלינו לדעת

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

שהעיכובים הם אלו שמעצימים את הגאולה, לא מקבלים אותם כמובן מאליו, אלא על ידי שאנחנו מתמודדים איתם ומשתדלים למנוע אותם, על ידי כך אנחנו מוציאים כוחות חדשים, והתוצאה היא, שאחר כך זוכים שתהיה גאולה גדולה יותר.

גם במצבים האישים של האדם. לפעמים יש עיכובים. לפעמים יש הכבדתי את ליבו של היצר הרע, "למען שתי אותותי אלה בקרבך", כדי שתהיה התגברות יותר חזקה. לפעמים כשאדם מרגיש שיש איזה מאבק ועדיין אין תוצאות טובות צריך לדעת שהמאבק נמשך כדי שאני אוציא מזה תוצאות עוד יותר גדולות. אם יש עיכובים בהתקדמות, עיכובים בקושי, לא להישבר, אלא לדעת שריבונו של עולם הולך איתנו. 'בא אל פרעה' - יש 'פרעה' בתוך האדם בעצמו, והוא מנסה להפריע לעבודת ה' שלו. הקב"ה אומר 'בא אל פרעה' אנחנו נתמודד אתו, לא לפחד מהקשיים אפשר להוציא מהם דברים גדולים.

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

נמשיך בפרשה:

דָּבָר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף
וְכָלִי זָהָב (שמות יא, ב).

מסביר רש"י על פי הגמרא (ברכות ט):

"דבר נא באוזני העם - אמרי דבי ר' ינאי אין נא אלא לשון בקשה אמר לו הקב"ה למשה בבקשה ממך לך אמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ועינו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.

הקב"ה מבקש ממשה שבני ישראל ייקחו כלי כסף וכלי זהב וינצלו את מצרים כדי שיצאו ברכוש גדול, שלא יאמר אברהם אבינו, שאמרתי לו 'ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', ואברהם יכול לטעון שההבטחה של העינוי נתקיימה, וההבטחה של יציאה ברכוש גדול לא נתקיימה. אפשר לשאול האם רק בגלל שהקב"ה אמר לאברהם אבינו צריך לקיים הבטחה זו כדי שלא תהיה לו טענה?

הרי מצד העניין, הקב"ה אמר שככה ייעשה, וצריך לממש ולקיים הבטחתו, מדוע זה קשור למה שיאמר אותו צדיק, ממשיכה הגמרא:

אמרו לו הלוואי ושנצא בעצמנו משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם למחר מוציאים אותך מבית האסורים ונותנים לך ממון הרבה. אמר להם: בבקשה מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום.

הגמרא מביאה משל, וצריך להבין מה הקשר בין הדברים. הקב"ה אומר למשה שישאלו איש מרעהו ויצאו ברכוש גדול, והמשל אומר, אנחנו רוצים לצאת עכשיו ולא אחר כך עם רכוש גדול. מה כאן המשל - מסביר הגאון מוילנא: בני ישראל ישאלו איש מאת רעהו ואישה מאת רעותה, וינצלו את מצרים ויצאו עם כל הרכוש, יראו פרעה ומצרים שישראל לקחו להם את הכול וברחו, הם ירדפו אחריהם, ויגיעו לים סוף, ואז הקב"ה יטביע את כל מצרים בים, ובזכות זו ישראל יקבלו רכוש גדול מאוד. זאת אומרת, לא מדובר על הרכוש שעכשיו הם מנצלים את מצרים, אלא מה שאחר כך הם יקבלו בקריעת ים סוף. אז אומרים ישראל אנחנו לא רוצים קריעת ים סוף, לא רוצים שירדפו אחרינו, רוצים לצאת מיד עכשיו, והקב"ה מבקש מהם, אתם רוצים לצאת עכשיו בלי כלום, אבל אני רוצה שבסוף תקבלו רכוש גדול, אני מבקש מכם: "דבר נא באוזני העם ויבקשו איש מאת רעהו ואישה מאת רעותה" ואז המצרים ירדפו אחריכם. אני מבקש מכם, תעשו את הדבר הזה כדי שאחר כך יתקיים מה שהבטחתי לאברהם אבינו.

מצוות קידוש החודש – דווקא בארץ ישראל

אנחנו ממשיכים בפרשה ומגיעים למצווה הראשונה בסדר המצוות, מצוות קידוש החודש. כבר למדנו עליה מספר פעמים, אבל אלו דברים כל כך יסודיים שצריכים לשנן אותם. הקב"ה מלמד אותנו שקידוש החודש הוא רק על ידי ישראל ורק בארץ ישראל. הגמרא במסכת ברכות (סג.) מספרת:

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 5

ר' אבהו הוה משתעי (מספר סיפור) כשירד חנניה בן אחי ר' יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ. שיגרו אחריו שני תלמידי חכמים, ר' יוסי בן קיפר, ובן בנו של זכריה בן קבוטל.

יש לנו כלל שלקדש חודשים צריך רק בארץ ישראל ולכתחילה רק ביהודה. אבל אם אין גדולי ישראל בארץ ישראל, והגדול ביותר נמצא בחוץ לארץ, אז באופן חריג אפשר לקדש בחוץ לארץ. ובינתיים זה מה שהיה, חנניה בן אחי ר' יהושע ירד לגולה, והוא היה הגדול, והיה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ. בינתיים גדלו תלמידי חכמים בארץ ישראל, וכבר הגיע הזמן לפי דעתם שהם יכולים לחזור ולקדש את החודש. אז שיגרו אחריו שני תלמידי חכמים.

כיוון שראה אותם אמר להם למה באתם? אמרו לו ללמוד תורה באנו, הכריז עליהם אנשים הללו גדולי הדור הם, הם ואבותיהם שימשו בבית המקדש כאותה ששינוי זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל. התחיל הוא מטמא והם מטהרים, הוא אוסר והם מתירים, הכריז עליהם: אנשים הללו של שווא הם, של תוהו הם. אמרו לו: כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ.

אמרת עלינו שאנחנו גדולי הדור, וילדים של גדולי הדור, ואי אתה יכול לסתור.

אמר להם: מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים? אמרו לו: מפני שאתה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ. אמר להם: והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ! אמרו לו: הנח ר' עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל. אמר להם: גם אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל! אמרו לו: גדיים שהנחת נעשו תיישים ובעלי קרניים (יכולים לנגח) והם שיגרונו אצלך וכן אמרו לנו: לכו ואמרו לו בשמנו אם שומע מוטב ואם לאו יהא בנידוי! ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעים מוטב, ואם לאו יעלו להר, אחיה יבנה מזבח, חנניה ינגן בכינור, ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק באלוקי ישראל. מיד געו כל העם בבכיה ואמרו חס ושלום יש לנו חלק באלוקי ישראל.

כלומר מי שמעבר שנים בחוץ לארץ, כשאפשר לעבר שנים בארץ ישראל, זה מישהו שכאילו כופר ואומר אין לנו חלק באלוקי ישראל. הוא רוצה להקים תורה חדשה. שואלת הגמרא:

וכל כך למה? משום שנאמר: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם".

התורה יוצאת מציון. דברים מתמיהים, האם אין אפשרות לפסוק פסקים בחוץ לארץ? האם אסור שיהיו בדצי"ם בחוץ לארץ? בד"צ לונדון, בד"צ ניו יורק? אסור שיהיו בתי דינים בחוץ לארץ? מה היה בבבל? צריך להסביר שהפסוק הזה נאמר במיוחד על קידוש החודש, כי לקידוש החודש יש הלכה מיוחדת. בקידוש החודש אפילו אם בית דין טעו לא חוזרים. קיימא לן שבכל פעם שסנהדרין טעו והורו הלכה והתברר שזו טעות, טעות לעולם חוזרת, אסור להישאר בטעות. אבל בקידוש החודש, אם בית דין טעה וקיבל עדים, והתברר שהם טעו שהעידו שראו את המולד והם לא ראו את המולד, או שסתם הגיעו עדים שקרנים ובית דין קבלו אותם, וקדשו את החודש על פיהם, החודש מקודש. גם אם אחר כך התברר שזה היה שקר או טעות, החודש נשאר מקודש. ריבוננו של עולם נתן לבית דין סמכות מוחלטת. על זה נאמר: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". לברר הלכות גם רב בחוץ לארץ יכול, אבל לחדש תורה, להמציא תורה, לקדש את החודש ויהיה מקודש אפילו שזה לא נכון, זה הכוח של חכמי ישראל בארץ ישראל בלבד. "כי מציון תצא תורה", אם יש מצב חריג זמני שיש גדול בחוץ לארץ ואין גדול בארץ ישראל, באופן זמני אפשר לקבוע את החודש בחוץ לארץ, אבל אם יש תלמידי חכמים בארץ ישראל, הם קובעים את קידוש החודש.

הגמרא בירושלמי נדרים (פרק ו' הלכה ח), גם מספרת את הסיפור הזה, אבל עם שינויים:

חנניה בן אחי ר' יהושע עיבר בחוץ לארץ, שלח ליה רבי תלת איגרי (שלוש איגרות) עם ר' יצחק ור' נתן. באחד כתב 'לקדושת חנניה'. הנה אני שולח לך שני תלמידים, קבל אותם בסבר פנים יפות וכו'.

בחדא כתב לו בנימוס: לכבוד קדושת חנניה.

ובחדא גדיים שהנחת נעשו תישים.

כשאתה הלכת מארץ ישראל, בני הישיבות היו עדיין גדיים, ועכשיו ב"ה נעשו תישים, זו האיגרת השנייה.

ובחדא כתב אם אין אתה מקבל, צא לך למדבר האטד ותהא שוחט ונחוניא זורק.

המכתב השלישי כבר היה איום. אתה חייב לקבל שעכשיו הגדיים נעשו תישים בארץ ישראל, והגיע הזמן להחזיר את קידוש החודש לארץ ישראל. הגמרא מספרת: בתחילה אחרי שהראו לו את המכתב הראשון, כיבד אותם, השני גם כן, שגדיים נעשו תישים בארץ ישראל זה מאוד משמח גם כן כיבד אותם. אבל כשהראו לו את האיגרת השלישית, אז הוא התחיל לבזות אותם. אמרו לו: קודם כיבדת אותנו עכשיו אתה מבזה אותנו? ואז קם ר' יצחק, השליח מארץ ישראל, וקרא: כתוב בתורה אלה מועדי חנניה בן אחי ר' יהושע. אמרו: מה פתאום "אלה מועדי ה'"! אמר להם אצלנו אלה מועדי ה', אצלכם אלו מועדי חנניה. קם ר' נתן והשלים, כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד. אמרו לו: "מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"! אמר להם: אצלנו זה כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, אבל אצלכם זה אחרת. חנניה בן אחי ר' יהושע לא קיבל את זה, הלך לר' יהודה בן בתירא לנציבים, וסיפר לו שבאים שליחים מארץ ישראל ורוצים שחכמי ארץ ישראל יקדשו את החודשים, האם הם באמת מתאימים, האם הם ראויים. אמר לו ר' יהודה בן בתירא: הם צודקים! צריך ללכת אחריהם. אמר לו איני יודע אם הם יותר גדולים מאיתנו או לא. אמר לו, אתה לא יודע אם הם גדולים יותר, והם חושבים שכן, צריך לקבל את דעתם. וקם ר' יהודה בן בתירא והלך בין הערים והודיע בכל מקום שצריך לקבל את קידוש החודשים של ארץ ישראל. ממשיכה הגמרא בירושלמי:

אמר הקב"ה: ביותר הן חביבין עלי זקני הגולה, אבל חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל יותר מסנהדרין גדולה שבחוץ לארץ.

אפילו אם תרצה להגיד שתלמידי החכמים של ארץ ישראל הם מעטים, ואולי הם לא גדולים כמו תלמידי חכמים שבחוץ לארץ, הם יותר חביבים עלי, זה מה שנלמד בירושלמי. כי תורת ארץ ישראל היא תורה אמיתית, מקורית, ועל תורת חוץ לארץ נאמר: 'במחשכים הושיבני' - זה תלמודה של בבל.

‘קהל’ רק בארץ ישראל

איך קידוש החודש מתקיים היום. אומר הרמב"ם שרק על ידי חכמי ישראל בארץ ישראל, וחלילה וחס שיהיה מצב כזה, ולא יהיה מצב כזה, שלא יהיו תלמידי חכמים בארץ ישראל ולא יהיה עם ישראל בארץ ישראל. כך אומר הרמב"ם בספר המצוות:

אילו אפשר דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה את אותות האומה מכל וכל.

לא יקרה כדבר הזה שלא יהיו יהודים בארץ ישראל, ולכן תמיד יהיה קידוש החודש. אם אין קידוש החודש אין חגים וזמנים ואי אפשר לקיים את התורה. איך להבין את הרמב"ם, הרי וודאי שהיו תקופות שלא היו בארץ ישראל סנהדרין ותלמידי חכמים, אולי היו יהודים מעטים. אומר על זה הרמב"ם שכלל ישראל שנמצא בארץ ישראל יכול לחדש את הסמיכה. כלשון הרמב"ם בפירוש המשניות במסכת בכורות:

כבר ביארנו חידוש הסמיכה בהסכמת בני ארץ ישראל לפי שבני ארץ ישראל הם נקראים קהל, וה' קראם הקהל אפילו עשרה אחדים ואין חוששים מזולתם בחוץ לארץ כמו שביארנו בהוריות.

היהודים שבארץ ישראל זה כלל ישראל, לא חשוב כמה יהודים נמצאים בחוץ לארץ. כמו שמבואר בהוריות, לגבי פר העלם דבר של ציבור. אם סנהדרין טעתה והורו הוראה בטעות וכלל ישראל הלכו אחר בית הדין, והתברר שיש כאן טעות חמורה שחייבים עליה כרת, ועברו בשוגג, צריכים להביא קרבן פר העלם דבר של ציבור. מה זה ציבור – הציבור שנמצא בארץ ישראל. ההגדרה של רוב הקהל שטעה, נקבעת על פי יושבי ארץ ישראל, על פי הפסוק "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בְּעֵת הַהִיא אֶת הַחֶג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קֶהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נַחַל מִצְרַיִם" (מלכים א', ח, סה). כתוב 'וכל ישראל'

למה יש המשך 'קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים', ללמדך שמי שנמצא בארץ ישראל נקרא קהל.

יש רוצים ללמוד מזה, שבבית שני היה נקרא שכלל ישראל נמצא בארץ ישראל, נפקא מינה למצוות יישוב ארץ ישראל. על כל פנים אנחנו רואים שהגדר של קהל – הוא רק בארץ ישראל. קהל שמחברים זה לזה ונחשבים כאיש אחד זה רק בארץ ישראל, כי בארץ ישראל כל ישראל ערבים זה לזה, לכן קידוש החודש דווקא בארץ ישראל שנחשב כאילו קדשוהו כל הקהל מאחר שכולם כאיש אחד. ה'אבני נזר' מבאר את דברי הרמב"ם, שקידוש החודש בארץ ישראל, לא רק בגלל שהיהודים בארץ ישראל הם הנחשבים, אלא משום שהיהודים בארץ ישראל מאוחדים, זה כאילו כל הקהל כולם כאיש אחד.

התורה יוצרת מציאות

מקידוש החודש אנו לומדים את הכוח הזה שהקב"ה נתן לעם ישראל לקדש חודשים וכאילו להיות שותפים עם הקב"ה ביצירת התורה. לא רק בלימוד התורה ובהבנתה ובבירור מה הקב"ה רוצה, אלא סמכות לקדש את החודש, ואף יותר מזה ליצור מציאות. דוגמא לכך חז"ל אמרו לנו שתינוקת עד גיל שלוש, אפילו הבתולים אבדו הם חוזרים בחזרה, אבל מגיל שלוש לא חוזרים. אם קידשו את החודש, וחכמים דחו את קידוש החודש ביום, המציאות משתנה כפי ההלכה ובתוליה חוזרים. עוד אומרים חז"ל שהקב"ה מודיע בשמיים לפני ראש השנה, שמחר ראש השנה ובתי הדינים צריכים להיות מוכנים לדון בכל הקתדרות. יושבים ישראל בבית הדין ודוחים את ראש השנה למחרת, ואז הקב"ה מודיע לכל בתי הדינים של מעלה, ישראל קבעו שמחר חודש ולא היום, אז הכול נדחה. הקב"ה עושה כמו שכלל ישראל בארץ ישראל עושים. יש כאן אמירה עמוקה מאוד של ישראל יש שותפות בדבר היסודי ביותר, בקביעת הזמנים והמועדים, ביצירת התורה, וזה רק בארץ ישראל.

מצוות 'זכירת יציאת מצרים', ומצוות 'והגדת לבנך'

בפרשה שלנו נאמר: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּיֵצְאֹתִי מִמִּצְרָיִם" (שמות יג, ח), וכתוב גם "זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצְאָתָם מִמִּצְרָיִם" (שמות

יג, ג) מכאן מצווה מיוחדת לספר ביציאת מצרים בליל פסח, ויש לנו מצווה נוספת לזכור את יציאת מצרים כל יום ויום. המשנה במסכת ברכות (פרק א' משנה ה) אומרת:

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתיאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" (דברים טז, ג), "ימי חייך" – הימים, "כל ימי חייך" – הלילות.

רבים דנים בשאלה אם בכל יום ויום ובכל לילה ולילה יש מצווה לזכור את יציאת מצרים, מה התחדש בליל הסדר. המנחת חינוך דן שבלייל הסדר כתוב 'והגדת לבנך', בזכירת יציאת מצרים כל יום ויום זה לאו דווקא 'והגדת לבנך', גם אדם בינו לבין עצמו יכול לזכור את יציאת מצרים. בפסח יש מצווה מיוחדת 'והגדת לבנך'.

אבל האמת היא שסיפור יציאת מצרים זה גם אם אין לו בנים. חז"ל אומרים (פסחים קי), אם יש לאדם בנים יגיד לבנים, אם אין בנים, האישה תשאל, אם אין בנים ואישה הוא שואל את עצמו והוא אומר בעצמו 'מה נשתנה'. אם כן, המצווה היא גם בפני עצמו, ואם כן מה שונה מצווה זו בליל הסדר מכל השנה כולה. יש כאן דבר מאוד מעניין. זכירת יציאת מצרים היא ביום ויש דרשה שגם בלילה "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" – ביום, ומה'כול' אנחנו דורשים שגם בלילה. "והגדת לבנך" זה דווקא בלילה, בליל הסדר. ועיקר המצווה של זכירת יציאת מצרים היא ביום, כי ביום יצאנו ממצרים, 'בעצם היום הזה' הוציא ה' אותנו מארץ מצרים. עיקר יציאת מצרים הייתה בעיצומו של יום. אמנם גם בלילה הייתה כבר גאולה, אז יש דרשה שגם בלילה צריך לזכור אבל עיקר הזכירה היא ביום. לפי זה צריך להיות 'יום הסדר' ולא 'ליל הסדר'.

אומר בעל הנתיבות בפירושו 'מעשה ניסים' על ההגדה של פסח, שאלו שתי מצוות נפרדות. יש מצוה לזכור ויש מצווה לספר. הוא שואל למה המצווה לזכור דווקא את יציאת מצרים. והוא מביא משל למה הדבר דומה, לאדם אחד שהלך ברחוב, וראה תינוק בן יומו, מושלך פצוע, חולה ומלוכלך. הכניס אותו הביתה, רחץ אותו, טיפל

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 11

בו, הביא רופאים לטפל במחלות שלו, הלביש אותו, סידר וגידל אותו ושלח אותו ללמוד ולהתפתח ולהתקדם, ונהיה אדם חשוב מאוד. אחרי הרבה שנים, התינוק הזה שגדל ונהיה לאיש חשוב מספר שפעם אחת הייתי מושלך ברחוב ואותו אדם הוציא אותי, ניקה אותי וטיפל בי. מה פירוש רק ניקה וטיפל בך, הרי הוא עזר לך בכל הגידול שלך, הוא עשה אותך למה שאתה, מה אתה מספר על אותו היום שמצא אותך מלוכלך, למה רק 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים'? צריך להודות לקב"ה על כל יום ויום שהוא זן ומפרנס אותנו ומטפל בנו בכל יום ויום. הרי הקב"ה מאז ועד היום, הוא אבינו והוא מטפל בנו, ולמה לזכור דווקא את יציאת מצרים? והתשובה היא שבאמת זה מה שאנחנו אומרים, הקב"ה הוציא אותנו ממצרים ובהר בניו מכל העמים, ומאז אנחנו שלו, ובזכות יציאת מצרים, ההשגחה שהוא משגיח עלינו בכל הדורות. "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". לא רק לזכור שהוא הוציא אותנו, אלא לזכור שמאז הוא בחר בנו ולקח אותנו אליו ומאז אנחנו בניו, 'בני בכורי ישראל', עד היום הזה, וממילא כל התוצאות שגם נתן לנו את תורתו והביאנו לארץ ישראל ובנה לנו את בית המקדש. אבל המצווה השנייה, מצוות 'הגדת לבנך', היא מצווה אחרת לגמרי, זו מצווה של סיפור החסדים והטובות והניסים והנפלאות שהקב"ה עשה באותו היום, שהיא מתאימה לזמן המאורע ממש. לספר על הניסים והנפלאות שעשה עמנו בזמן יציאת מצרים.

משמעות מצוות התפילין

בסוף הפרשה, אנחנו מגיעים למצוות התפילין. נתבונן במצווה זו. התפילין הם אות על היד ועל הראש, זה כמו דרגות של קצין שיש לו על הכתפיים, כדי להראות לחיילים והפקודים, באיזה דרגה הוא. זה סמל. אנחנו שמים אות על היד והראש לסמל שאנחנו ישראל. התפילין שעל הראש אומרות שהראש שלנו קשור בריבוננו של עולם, הוא מאמין. תפילין על היד, אלו המידות שלנו, הרגש שלנו, והכוחות שלנו שהם מכוונים לעבודתו יתברך שמו. תפילין שעל היד מספרות את מה שקשור עם היד והלב, והתפילין של הראש מספרות מה שיש בתוך האדם. מצד אחד הן מגלות ומצד שני הן גם פועלות עלינו, משפיעות עלינו ומרוממות אותנו. על ידי זה

שאנחנו מבטאים את העובדה הזו שאנחנו קשורים בריבוננו של עולם, אנחנו מתחברים אל השפע האלוקי שיורד עלינו.

כל אחת מארבע פרשיות, מספרת את הסיפור. פרשה ראשונה, 'שמע ישראל' אומרת, שאנחנו מקבלים עלינו עול מלכות שמיים. פרשה שניה, עול מצוות. פרשיות קדש, והיה כי יביאך, מספרות על הבחירה האלוקית שהקב"ה בחר בנו, שהוציאנו מארץ מצרים. זה כמו אות הצטיינות למי שהיה במלחמה, אז לאחר מלחמה חשובה, יש לו אות על החזה שמספרת שהוא השתתף במלחמה. גם התפילין שלנו, הם אות שאנחנו השתתפנו במעמד הזה של יציאת מצרים. חייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, אז יש לנו אות כי אנחנו השתתפנו באותו המעמד. לא אבותינו בלבד יצאו ממצרים, כל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. אדם צריך לחוש את הדבר הזה, הקב"ה בחר בנו מכל העמים, הקב"ה בחר בי. אני נבחרתי יחד עם כל ישראל בכל הדורות, ולכולנו ביחד, הקב"ה נתן את ארץ ישראל ואת התורה. התורה לא נתנה רק לאלו שהיו באותו הדור. "כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה", הקב"ה נתן את התורה ואת ארץ ישראל לכל הדורות כולם. זאת הכוונה שעם ישראל לדורותיו יוצא ממצרים, וזה עניינם של התפילין. הגמרא במסכת ברכות (ו.) אומרת:

"וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ" (דברים כח, י), תניא רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש.

איך התפילין שבראש עושים שכל עמי הארץ יראו מאיתנו. הם רואים שאנחנו הולכים עם קופסאות על הראש אז הם נבהלים מזה?! הפשט הוא עמוק. הם שואלים עם מה אתם הולכים, ואנחנו מודיעים להם שזה התפילין שמבטאים שהקב"ה בחר בנו והוציא אותנו מארץ מצרים ואנחנו עם ה' והיו לנו ניסים ונפלאות גדולים ומספרים מה שהיה, ואז הם נבהלים, ואז ויראו ממך. כמו שהיה כשיצאו ישראל ממצרים "אֲזַ נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדָוִם אֵילֵי מִזְרָב יִאֲחַזְמוּ רֶעֶד נִמְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כִּנְעָן: תִּפְּל עָלֵיהֶם אֵימָתָה וַפְּחַד" (שמות טו, טו-טז). תיפול זה כבר לשון עתיד. בכל הדורות, יציאת מצרים שלנו, מטילה יראה מעם ישראל על כל העמים.

משמעות התפילין של הקב"ה

חכמים מדייקים במסכת ברכות כי התפילין הן עוז לישראל, ומאחר שהתפילין נקראים עוז אנחנו יכולים ללמוד שגם הקב"ה מניח תפילין כי יש פסוק "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְזְרוּעַ עֲזוֹ" בזרוע יש לו תפילין, בימינו זו תורה, ובזרוע עוזו אלו תפילין. מה כתוב בתפילין של ריבונו של עולם? - פסוקים שמבטאים את שבחם של ישראל "וּמִי כְעֶמְךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ" (שמואל ב, ז, כג). על התפילין בישראל אמרנו שנאמר 'ויראו ממך', העמים מפחדים. שואל הצ"ח: תפילין של הקב"ה את מי הם מייראים, אומר הצ"ח כמו שיש שטן בארץ, אז יש גם למעלה מקטרגים משטינים שבאים לספר את החסרונות והקלקולים ולדבר רעות על עם ישראל וארץ ישראל, ואז הקב"ה הולך עם תפילין. הם רואים שהקב"ה משתבח בישראל, ומסתתמים טענותיהם. זה הרעיון כביכול שהקב"ה מניח תפילין. כשם שהתפילין של ישראל הן עוז והאויבים יראים מהם, כך התפילין של הקב"ה מסלקים את המקטרגים שבאים לקטרג על העולם ועל ישראל. הקב"ה מתעטר בתפילין שנקראים פאר. הקב"ה מתפאר בישראל כמו שכתוב "וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתְּהָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר" (ישעיהו מט, ג), אז משתתקים כל המקטרגים.

הגמרא אומרת במסכת ראש השנה, שישראל תוקעים וחוזרים ותוקעים, והשטן משתתק. מתבלבל כשרואה שישראל מחבבין את המצוות, את מצוות תקיעת שופר. אומר הצ"ח שאותו הדבר כשהשטן רואה שישראל מניחים תפילין למטה מתבלבל, וכביכול אותו דבר כלפי מעלה כלפי שמיא.

הקב"ה מתפאר בישראל

אני רוצה להתבונן בדבר הזה. התפילין הן פאר לנו, קישוט. אנחנו הולכים עם שם ה' שנקרא עלינו ומתפארים שאנחנו שייכים לריבונו של עולם. אבל מה שייך שהקב"ה מתפאר בנו, הקב"ה צריך אותנו, צריך להתפאר בנו? הקב"ה לא צריך דבר, הוא צריך להתקשט עם התפילין שכתוב בהם ומי כעמך ישראל, אבל כך הפסוק אומר, שהקב"ה מתפאר בישראל. הקב"ה נסתר. אין אפשרות להשיג את גדלותו. כיצד הקב"ה מתגלה בעולם - רק על ידי עם ישראל. עם ישראל נושא את שם ה'

בעולם, הוא שמגלה שיש ריבונו של עולם. בלעדי עם ישראל אין אפשרות להכיר את ריבונו של עולם. רואים טבע, רואים מציאות, רואים בריאה נפלאה אבל לא רואים את הבורא. באים ישראל ומספרים שיש ריבונו של עולם. שיש בורא עולם, בורא כל, בורא שמיים וארץ את הים ואת כל אשר בם את כל המציאות כולה. וישראל חוזרים ומשננים את הידיעה הזאת, והם נושאים את שם ה' בעולם. הם מפארים את שמו, והוא על ידם מתפאר. אנחנו אומרים בשיר הכבוד 'יתפאר בי' הקב"ה מתפאר בי 'כי חפץ בי'. 'פארו עלי ופארי עליו' אנחנו לובשים תפילין והפאר של הקב"ה עלינו, והוא גם כן מניח תפילין כביכול והוא מתפאר בנו 'פארו עלי ופארי עליו' זה לשון התפילין כביכול. זה הרעיון שהקב"ה מניח תפילין. זאת אומרת, עניינם של ישראל לשאת את שם ה' בעולם וכבוד שמיים מתגלה רק על ידי עם ישראל.

הופעת שם ה' בעולם על ידי ישראל

לכן כשעם ישראל נגאל כביכול זו גאולתו של הקב"ה. כך אומר המדרש:

"הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם" (שמות יב, ב). רבי מאיר אומר: לי ולכם היא הגאולה. כביכול אני נפדיתי עמכם, שנאמר "אֲשֶׁר פָּדִיתָ לָךְ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וְאֱלֹהֶיךָ" (שמואל ב, ז, כג).

הפדיון של ישראל ממצרים הוא גם של הקב"ה, גוי ואלוהיו. כך גם אומר הפסוק בדברי הימים (א, יז כא) "וּמִי כְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר הִלְךְ הָאֱלֹהִים לַפְדוֹת לוֹ עַם לְשׁוֹם לָךְ שֵׁם גְּדֻלוֹת וְנִרְאוֹת לְגִרְשׁ מִפְּנֵי עַמְךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם". מי כעמך ישראל אומר דוד המלך כלפי שמיא. ריבונו של עולם, מי כעמך ישראל אשר הלך אלוקים לפדות לו לעם, לשום לך, הקב"ה, שם גדולות ונוראות. כלומר על ידי שה' פודה את ישראל זה עושה לו שם. הקב"ה פדה אותנו ועל ידי זה שמו מתגלה בעולם. כביכול לי ולכם הגאולה. יציאת מצרים גאולה של ישראל וכביכול גאולה גם לקב"ה שנפדה יחד עם עם ישראל. זה עניינו של עם ישראל להיות נושאי שמו של הקב"ה בעולם.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

